

Phật giáo Việt Nam với công tác an sinh xã hội

ISSN: 2734-9195 09:18 21/10/2024

Cả nước hiện có 10 trường dạy nghề miễn phí gồm các nghề: May, điện gia dụng, tin học, sửa chữa máy móc, cắt tóc tại các tỉnh thành trong cả nước do Ban trị sự Giáo hội Phật giáo địa phương tổ chức.

Tóm tắt

Là một tôn giáo du nhập vào Việt Nam từ sớm bằng phương thức hòa bình. Suốt mấy nghìn năm qua, với hạnh từ, bi, hỷ, xả, Phật giáo luôn gắn bó với dân tộc, đồng hành cùng dân tộc. Ngày nay, với phương châm “Đạo pháp - Dân tộc”, Phật giáo Việt Nam tiếp tục có những đóng góp quan trọng trong công tác an sinh xã hội.

Bài viết đề cập đến những thành tựu cũng như những hạn chế bất cập của hoạt động này của Phật giáo Việt Nam hiện nay.

Từ khóa: Phật giáo; Phật giáo Việt Nam; an sinh xã hội

1. Đường lối đổi mới đối với tôn giáo của Đảng - Cơ sở để Phật giáo phát huy vai trò trong công tác an sinh xã hội

Phật giáo du nhập vào Việt Nam từ lâu đời, trong các giai đoạn lịch sử, Phật giáo luôn đồng hành cùng dân tộc, đóng góp to lớn vào công cuộc dựng nước và giữ nước, trở thành một thành tố cấu thành nền văn hóa dân tộc.

Trong giai đoạn hiện nay, với phương châm “Đạo pháp - Dân tộc”, Phật giáo tiếp tục tham gia vào công cuộc đổi mới đất nước thông qua các hoạt động phật sự và hoạt động xã hội hướng đến con người, vì con người.

Ảnh minh họa

Trong các hoạt động đó, hoạt động an sinh xã hội **(ASXH)** là điểm sáng, thể hiện rõ tinh thần “nhập thế giúp đời” của Phật giáo Việt Nam.

Việc đổi mới chủ trương, chính sách của nhà nước về tôn giáo và công tác tôn giáo đã thổi luồng gió mới vào các hoạt động tôn giáo, trong đó có hoạt động của Phật giáo. Nhờ đó, khối đại đoàn kết toàn dân tộc được củng cố, an ninh chính trị, trật tự, an toàn xã hội được giữ vững, nguồn lực tôn giáo được phát huy, nhất là trong công tác ASXH.

Khẳng định ý nghĩa, tầm quan trọng của công tác ASXH, Văn kiện Đại hội XI của Đảng chỉ rõ: *“Bảo đảm an sinh xã hội... trợ giúp và cứu trợ xã hội đa dạng, linh hoạt, có khả năng bảo vệ, giúp đỡ mọi thành viên trong xã hội, nhất là các nhóm yếu thế, dễ bị tổn thương”,* đề ra yêu cầu: *“Chính sách xã hội phải được đặt ngang tầm với chính sách kinh tế và thực hiện đồng bộ với phát triển kinh tế, phù hợp với trình độ và khả năng nguồn lực trong từng thời kỳ”.*

Cụ thể hóa quan điểm đó, Chính phủ đã xây dựng Chương trình hành động với mục tiêu đến năm 2020, cơ bản hình thành hệ thống ASXH nhằm bảo đảm việc làm, thu nhập tối thiểu cho người lao động; tăng số lượng người tham gia bảo hiểm xã hội; trợ giúp cho những người có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn; bảo đảm để người dân tiếp cận được với các dịch vụ xã hội cơ bản ở mức tối thiểu.

Văn kiện Đại hội XII của Đảng nhấn mạnh: “Tiếp tục hoàn thiện chính sách an sinh xã hội phù hợp với quá trình phát triển kinh tế - xã hội”, đồng thời đề ra nhiều chủ trương mới trong lĩnh vực bảo đảm ASXH.

Tiếp tục phát triển sáng tạo chủ trương trên đây, Văn kiện Đại hội Đảng lần thứ XIII khẳng định: *“Phát huy những giá trị văn hóa, đạo đức tốt đẹp và các nguồn lực của các tôn giáo cho sự nghiệp phát triển đất nước”*

Định hướng đó tạo điều kiện cho các tôn giáo, trong đó có Phật giáo tham gia ngày một nhiều hơn, hiệu quả hơn, đóng góp tích cực hơn vào công tác ASXH. Những văn bản pháp lý, đặc biệt là chủ trương, chính sách xã hội hóa từ thiện, nhân đạo là căn cứ, cơ sở để các tổ chức, cá nhân có thể trực tiếp tổ chức hoạt động từ thiện, nhân đạo. Đồng thời, đó cũng là cơ sở pháp lý quan trọng để cơ quan chức năng dễ dàng quản lý, điều hành các hoạt động từ thiện của các tăng, ni, phật tử.

Nhờ đó, Việt Nam cơ bản hình thành hệ thống ASXH toàn dân khá toàn diện nhằm bảo đảm việc làm, thu nhập cho người lao động; tham gia bảo hiểm xã hội và bảo đảm hỗ trợ kịp thời những người có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn (trẻ em có hoàn cảnh đặc biệt, người cao tuổi thu nhập thấp, người khuyết tật nặng, người nghèo...).

2. Một số thành tựu của Phật giáo Việt Nam trong công tác an sinh xã hội

Phật giáo là một trong những tôn giáo lớn trên thế giới, có số lượng tín đồ đông đảo. Theo thống kê, tính đến tháng 6/2019, số lượng tăng, ni trong cả nước là 53.941 người, gồm 38.629 tăng, ni Bắc Tông; 8.574 tăng, ni Nam Tông Khmer; 1.754 tăng, ni Nam Tông kinh (1.100 chư tăng, 654 tu nữ); 4.984 khất sĩ; khoảng gần 50 triệu tín đồ và những người có niềm tin, yêu mến đạo Phật.

Đa số tín đồ phật tử thấm nhuần tư tưởng từ, bi, hỷ, xả của Phật giáo; thấm nhuần tư tưởng *“Cứu một người phúc đặng hà sa”* hoặc *“Dù xây chín bậc phù đồ/ Không bằng làm phúc cứu cho một người”*. Đó là yếu tố nội tại để tín đồ tự tâm, tự nguyện khởi tâm công đức. Thực tế cho thấy, không cần sự hô hào vận động, thuyết phục của chính quyền, đoàn thể, nhiều nơi phật tử hoặc tự nguyện tìm đến các tổ chức từ thiện, tổ chức chữ thập đỏ để đóng góp hoặc các phật tử tập hợp nhau lại thành nhóm tham gia các hoạt động ASXH.

Nhiều phật tử tham gia các hoạt động an sinh xã hội trong điều kiện kinh tế không hề khá giả nhưng với tinh thần *“Lá rách ít đùm lá rách nhiều”*, họ khởi

tâm thiện tích cực tham gia. Lực lượng tham gia các hoạt động ASXH do Giáo hội Phật giáo tổ chức đã thu hút đông đảo Phật tử và những người thiện tâm thuộc các thành phần xã hội và lứa tuổi khác nhau.

Đây là một lợi thế để Giáo hội Phật giáo có thể tổ chức hoạt động từ thiện mà không phải tổ chức tôn giáo nào ở Việt Nam cũng có được. Bên cạnh đó, với hệ thống cơ sở thờ tự lớn, trải dài trên mọi miền Tổ quốc, Phật giáo có điều kiện thuận lợi để tổ chức nhiều hoạt động đảm bảo an sinh xã hội.

Ngoài ra, Giáo hội Phật giáo Việt Nam có mối quan hệ rộng rãi với tất cả tổ chức và cá nhân có tấm lòng từ thiện ở trong và ngoài nước để vận động, hỗ trợ cho các chương trình từ thiện.

Trên tinh thần từ bi cứu khổ của đạo Phật và truyền thống tốt đẹp của Phật giáo Việt Nam, tự bản thân mỗi tăng, ni đều giác ngộ được việc làm từ thiện là trách nhiệm, bổn phận của mình. Ngoài ra, các vị tăng, ni, Phật tử bằng hạnh từ bi đã tạo được niềm tin sâu sắc cho mọi đối tượng và các “mạnh thường quân” ủng hộ. Đây là một trong những nguồn lực đặc biệt của Giáo hội Phật giáo Việt Nam trong hoạt động an sinh xã hội hiện nay.

Cùng với những lợi thế trên, hoạt động ASXH của Phật giáo được Giáo hội Phật giáo Việt Nam đặc biệt quan tâm và là một định hướng lớn trong hoạt động của Giáo hội Phật giáo.

Trong chương trình mục tiêu, phương hướng hoạt động Phật sự nhiệm kỳ IX (2022 - 2027), Giáo hội Phật giáo Việt Nam khẳng định: *“Vận động tăng, ni, Phật tử phát huy tinh thần yêu nước, tích cực xây dựng khối đại đoàn kết dân tộc. Hưởng ứng, tham gia các phong trào ích nước, lợi dân, ích đạo, lợi đời, cùng với đồng bào và nhân dân cả nước phấn đấu cho mục tiêu: Dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh. Các thành viên của Giáo hội Phật giáo Việt Nam, tăng, ni, Phật tử cả nước tích cực tham gia các phong trào bảo vệ môi sinh, môi trường sinh thái, ứng phó biến đổi khí hậu; xây dựng nếp sống mới trên địa bàn khu dân cư, ủng hộ quốc phòng, biên giới hải đảo, bảo vệ Tổ quốc Việt Nam thân yêu; tích cực trong các mặt hoạt động từ thiện xã hội”*.

Để giúp giảm thiểu tỷ lệ thất nghiệp trong xã hội và tạo công ăn việc làm cho người lao động, Giáo hội Phật giáo đã tổ chức các trường hướng nghiệp dạy nghề và giới thiệu việc làm miễn phí cho hàng nghìn học viên tham dự. Có rất nhiều cơ sở Phật giáo đã tổ chức các lớp đào tạo miễn phí dạy nghề và giới thiệu việc làm cho học viên tại địa phương. Cả nước hiện có 10 trường dạy nghề miễn phí gồm các nghề: May, điện gia dụng, tin học, sửa chữa máy móc, cắt tóc tại các tỉnh thành trong cả nước do Ban trị sự Giáo hội Phật giáo địa phương tổ

chức.

Có thể thấy rằng những giá trị công tác giáo dục dạy nghề của Phật giáo đã đem lại đối với xã hội là rất lớn. Các cơ sở hướng nghiệp dạy nghề do Phật giáo mở ra trên khắp cả nước trong những năm qua đã thu hút một số lượng đông đảo các đối tượng có hoàn cảnh khó khăn tham gia học, đem đến cuộc sống ấm no cho nhiều mảnh đời bất hạnh, khó khăn trong xã hội. Có nhiều học viên sau khi học nghề xong đã trở thành những người có tay nghề, để sản xuất những sản phẩm có giá trị.

Ngoài ra còn các lớp dạy ngoại ngữ miễn phí cho các sinh viên, học sinh có hoàn cảnh khó khăn muốn nâng cao khả năng ngoại ngữ để có cơ hội việc làm tốt hơn. Phật giáo đã giúp giảm gánh nặng cho xã hội bằng việc chung tay giúp đỡ những người có hoàn cảnh khó khăn sớm vượt qua để ổn định cuộc sống.

Thực hiện lời Phật dạy: *“Phục vụ chúng sinh là thiết thực cúng dàng chư Phật”*, Giáo hội Phật giáo Việt Nam luôn coi công tác từ thiện xã hội là một trong những công tác Phật sự trọng tâm của Giáo hội và của tăng ni, Phật tử. Nhiều năm qua, công tác từ thiện đã tập trung vào hoạt động của các trung tâm nuôi dưỡng trẻ mồ côi, người già cô đơn, người tàn tật với hàng trăm cơ sở hoạt động tích cực, hiệu quả.

Ảnh minh họa: Sư tử

Giáo hội hiện có gần 170 Tuệ Tĩnh đường, 700 phòng chẩn trị y học dân tộc, 10 phòng khám đa khoa đang hoạt động có hiệu quả, mỗi năm khám và phát thuốc miễn phí cho hàng chục nghìn lượt người. Các hoạt động khác như: Cứu trợ đồng bào bị thiên tai, lũ lụt; chăm sóc người có công với đất nước; trao quà từ thiện, tặng quà trẻ em nghèo vượt khó; ủng hộ các cán bộ, chiến sĩ trong lực lượng vũ trang, nhân dân sinh sống trên biên giới, hải đảo, ngư dân bám ngư trường, tham gia gìn giữ chủ quyền biển, đảo... được tổ chức ở nhiều chùa với sự tham gia, ủng hộ của hàng trăm nghìn lượt tăng ni, phật tử.

Đặc biệt, trong thời gian phòng, chống dịch Covid-19, các cấp Giáo hội luôn chung tay góp sức cùng cả hệ thống chính trị và toàn xã hội góp phần đẩy lùi, chiến thắng dịch bệnh. Các tăng, ni, phật tử đã tích cực đóng góp nguồn lực cho quỹ phòng, chống dịch Covid-19, quỹ vaccine do Chủ tịch nước, Thủ tướng Chính phủ và Mặt trận Tổ quốc Việt Nam phát động. Nhiều tăng, ni, phật tử GHPGVN tình nguyện vào tuyến đầu chống dịch, lan tỏa bữa cơm yêu thương... chung tay chiến thắng đại dịch, góp phần đưa cuộc sống trở lại bình an.

3. Phật giáo Việt Nam với công tác an sinh xã hội - Một số vấn đề đặt ra

Một số mặt còn tồn tại trong thực tế đã và đang có những tác động làm biến dạng các hoạt động từ thiện, nhân đạo, bảo trợ xã hội của các tôn giáo nói chung và Giáo hội Phật giáo Việt Nam nói riêng. Một số hoạt động được tiến hành không vì mục tiêu trong sáng, chưa chú trọng đến mục đích bảo đảm, duy trì cuộc sống hạnh phúc, bình yên của những người yếu thế mà chỉ chú tâm đến việc huy động và xây dựng hình ảnh.

Chính những hành động xấu, hành vi trục lợi cá nhân đã và đang gây ảnh hưởng xấu đến hoạt động ASXH của Giáo hội. Điều này đã làm cho một số nhà hảo tâm nghi ngờ, ít nhiều ảnh hưởng đến hoạt động từ thiện, nhân đạo của Giáo hội, mặc dù những hoạt động đó xuất phát từ tấm lòng từ bi bác ái, yêu thương con người.

Trong thực tế, đã và đang xuất hiện nhiều trường hợp mặc dù đã nắm được thông tin về hoạt động từ thiện, nhân đạo của các tăng, ni, phật tử nhưng vì không hiểu thấu đáo, căn cứ nội dung nên nảy sinh tâm lý hoài nghi, ngờ vực. Thậm chí, một số nhỏ còn hoang mang không biết tấm lòng hảo tâm của bản thân có được trao tận tay những hoàn cảnh khó khăn hay được sử dụng vào mục đích cá nhân khác.

Ngoài các bất cập trên, để hoạt động nhân đạo, từ thiện cũng như các hoạt động tham gia bảo đảm ASXH của các tôn giáo nói chung, Phật giáo nói riêng tiếp tục phát huy hiệu quả, các cơ quan chức năng cũng cần hoàn thiện cơ chế, chính sách về ASXH: Tăng cường xây dựng và hoàn thiện hệ thống luật pháp về ASXH, nghiên cứu sửa đổi, những nội dung không còn phù hợp, điều khoản bất cập...; rà soát, điều chỉnh, bổ sung các chính sách đã ban hành về ASXH và nghiên cứu tiếp tục ban hành mới nhằm đảm bảo cơ sở pháp lý cho việc thực hiện đồng bộ, nghiêm túc; xây dựng cơ chế phối hợp hoạt động ASXH giữa Phật giáo với Mặt trận Tổ quốc và các đoàn thể chính trị - xã hội, có chính sách ưu đãi đối với cán bộ làm công tác tôn giáo ở cơ sở.

Các chính sách, pháp luật về ASXH cần tiếp tục tạo điều kiện thuận lợi hơn nữa để các tổ chức xã hội, trong đó có Phật giáo phát huy được hết vai trò của mình; chú trọng các quy định về tiếp nhận và sử dụng nguồn tài trợ từ nước ngoài vào hoạt động từ thiện, tránh hiện tượng các cơ sở Phật giáo lúng túng khi có nguồn tài trợ từ thiện từ nước ngoài.

Bên cạnh những kết quả đã đạt được, chính quyền một số địa phương cũng cần nỗ lực nhiều hơn nhằm tạo điều kiện thuận duyên cho các hoạt động từ thiện của Giáo hội. Chẳng hạn, cần tháo gỡ khó khăn trong việc nhận nuôi trẻ mồ côi, lang thang cơ nhỡ bởi theo quy định, nếu không ai nhận nuôi trẻ thì Trung tâm nuôi dưỡng trẻ do nhà nước lập ra là nơi đón nhận các cháu. Các cơ sở tư nhân do các cá nhân, tổ chức xã hội thành lập phải chứng minh điều kiện chăm sóc nuôi dưỡng, vì vậy, những cơ sở mới được thành lập khó có thể nhận quyền nuôi dưỡng các cháu.

Ngoài những vấn đề trên đây, hoạt động ASXH của Phật giáo còn chưa được phát huy đúng mức bởi những hạn chế của đội ngũ nhân sự phụ trách quản lý và các giáo viên lớp học tình thương chưa được đào tạo chuẩn. Một số giáo viên thuộc cơ sở mầm non do Giáo hội thành lập thiếu về kỹ năng sư phạm, chỉ đảm bảo được khâu chăm sóc, còn khâu giảng dạy vẫn chưa tốt. Trong công tác khám chữa bệnh mới chỉ dừng lại ở một số bệnh lý, vì trình độ y, bác sĩ còn hạn chế.

Trình độ tổ chức của đội ngũ làm công tác bảo trợ xã hội còn yếu, thiếu tính chuyên nghiệp. Kỹ năng chuyên môn, nghiệp vụ của đội ngũ giáo viên, nhân viên trong một số cơ sở y tế, giáo dục, dạy nghề của Phật giáo còn rất có hạn. Các cơ sở dạy nghề còn phân tán, nhỏ lẻ về quy mô, cơ sở vật chất, trang thiết bị nghèo nàn, vì vậy chỉ mới đào tạo được những nghề giản đơn.

Thêm vào đó là hệ thống cơ sở vật chất cho các lớp học tình thương, các mái ấm tình thương nuôi dưỡng các cháu mồ côi còn thiếu thốn về mọi mặt. Các

tăng, ni sinh hoạt tôn giáo tại các thiền viện, tu viện không trực tiếp thực hiện các hoạt động sản xuất nhằm tự túc kinh tế, do đó nguồn tài chính phụ thuộc vào các phật tử và những người có tâm thiện. Việc phụ thuộc vào một số "mạnh thường quân" sẽ làm gián đoạn các hoạt động từ thiện nhân đạo bởi không phải lúc nào các nhà tài trợ cũng sẵn sàng nguồn lực tài chính, có thời điểm nguồn tiền tài trợ khó khăn không đảm bảo cho các hoạt động này diễn ra thường xuyên, liên tục.

Những hạn chế, bất cập trên đây là rào cản, làm hạn chế việc phát huy vai trò của tôn giáo nói chung và Phật giáo nói riêng trong công tác ASXH và cần giải pháp để tháo gỡ.

Trên tinh thần từ bi cứu khổ của đạo Phật và truyền thống tốt đẹp của Phật giáo Việt Nam, chúng ta tin tưởng rằng, tự bản thân mỗi tăng, ni đều giác ngộ được việc làm từ thiện là trách nhiệm, bổn phận của mình, do đó, bằng những hành động cụ thể của mình, nhất định Phật giáo sẽ thực hiện tốt hơn công tác ASXH, tiếp tục đồng hành cùng dân tộc trong công cuộc đổi mới đất nước.

Nguyễn Hữu Nhượng

Lớp K28.2; NCS Triết học - Học viện Báo chí Và Tuyên truyền

Chú thích:

1. Nghị quyết số 15-NQ/TW, ngày 10/6/2012, Về một số vấn đề về chính sách xã hội giai đoạn 2012 – 2020, Hội nghị lần thứ 5 Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khoá XI)
2. Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội, 2016, tr.137
3. Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Tập 1, NXB Chính trị Quốc gia sự thật, Hà Nội, 2021, tr.171
4. Dương Quang Điện (Hòa thượng Thích Thanh Điện chủ biên), 2020, Tôn giáo với vấn đề an sinh xã hội, Nxb Chính trị Quốc gia sự thật, tr 55
5. <https://vbgh.vn/laws/detail/05-chuong-trinh-muc-tieu-phuong-huong-hoat-dong-phat-su-nhiem-ky-IX-2022-2027-14/>
6. Đồng bào các tôn giáo chung tay cùng cả nước chống dịch COVID-19
7. Dương Quang Điện (Hòa thượng Thích Thanh Điện chủ biên), 2020, Tôn giáo với vấn đề an sinh xã hội, Nxb Chính trị Quốc gia sự thật, tr 73